

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

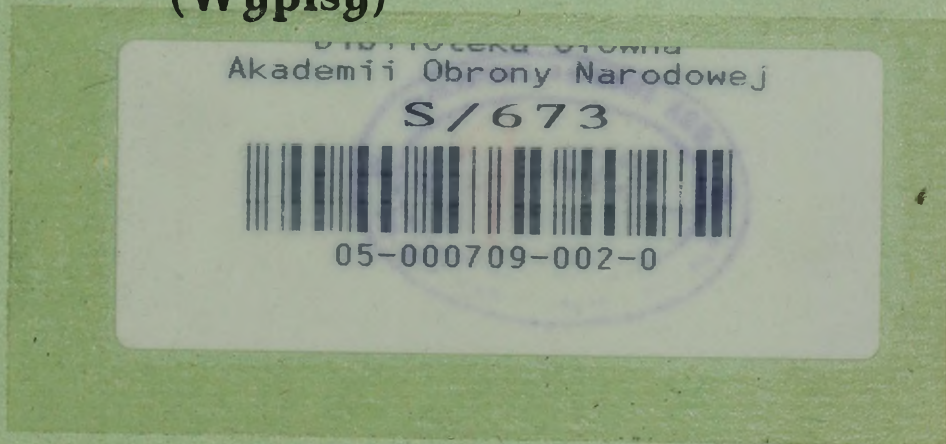
KATEDRA HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

12

ppłk dypl. Stanisław ZAWADZKI

Materiały do podróży wojskowo-historycznej nt.:
ORGANIZACJA OPL DUŻYCH OBIEKTÓW W POLSCE
W 1945 ROKU

(Wypisy)

12803

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

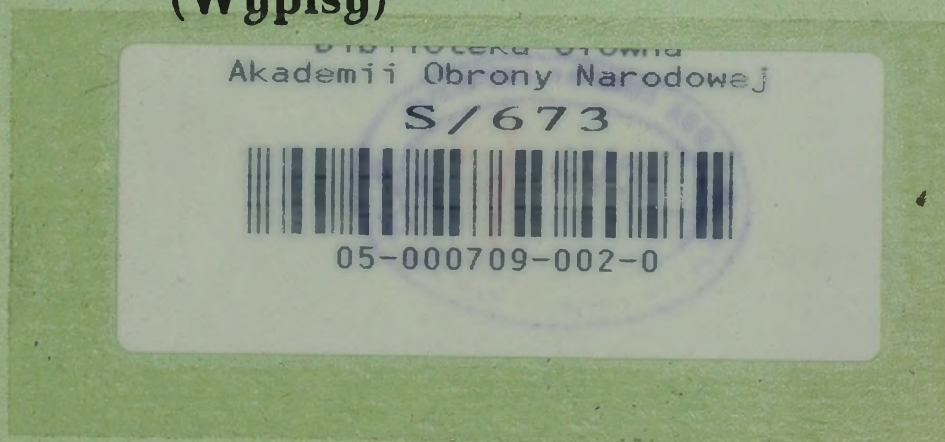
KATEDRA HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

12

ppłk dypl. Stanisław ZAWADZKI

Materiały do podróży wojskowo-historycznej nt.:
ORGANIZACJA OPL DUŻYCH OBIEKTÓW W POLSCE
W 1945 ROKU

(Wypisy)

12803

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im.gen.broni K.Swierczewskiego

KATEDRA HISTORII SZTUKI WOJENNEJ

Rok szkolny 1969/70

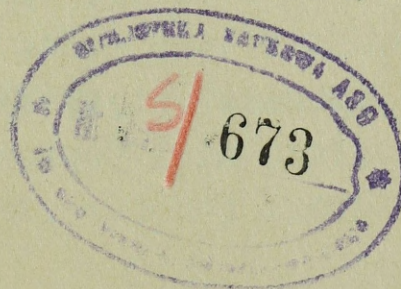
Dla kursów OPK

12

ppłk dypl. ZAWADZKI Stanisław

MATERIAŁY DO PODRÓŻY WOJSKOWO-HISTORYCZNEJ NA TEMAT:
ORGANIZACJA OPL DUŻYCH OBIEKTÓW W POISCE W 1945 roku
/Wypisy/

REMBERTOW

kwiecień

1970 r.

TRESC

- WSTEP

1. Charakterystyka i ocena obiektów administracyjno-politycznych i przemysłowych Włochy i Łódź, mających zorganizowaną OPL w końcowej fazie II wojny światowej.
  2. Stan artylerii plot w LWP.
  3. Struktura organizacyjna jednostek OPL wydzielonych do osłony obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych.
  4. Możliwości oddziaływania hitlerowskiej "Luftwaffe" na obiekty w Polsce w końcowej fazie wojny.
  5. Osłona plot obiektu Włochy k/Warszawy /8.2-9.5.1945 r/.
  6. Osłona plot obiektu Łódź /25.1-7.3.1945 r./
- Wyniki i wnioski końcowe.
- Załączniki.

Uwaga: Opracowanie niniejsze powstało z wypisów dokonanych z pracy dyplomowej kpt. Stanisława ZGUDKI pt.

"Obrona przeciwlotnicza obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych na obszarze Polski w latach 1944-45", opracowanej pod kierownictwem Katedry KSW w 1969 roku. Dla celów szkoleniowych zaadaptowano wybrane ustępy z ww. pracy dyplomowej z nieznacznymi skrótami i poprawkami, zmieniając odpowiednio ich układ tekstowy.

WSTĘP

Rola i zadania obrony powietrznej kraju, w dowolnym okresie, zależą przede wszystkim od poziomu rozwoju środków napadu powietrznego oraz właściwości uzbrojenia środków OPL. Im większymi możliwościami bojowymi dysponuje lotnictwo i środki bezpilotowe, tym bardziej niebezpieczny i niszczący będzie napad powietrzny oraz siłą rzeczy, tym ważniejszą i donioślejszą będzie rola obrony powietrznej.

Obrona przed napadem powietrznym wojsk i obiektów niezależnie od tego, gdzie się one znajdują jest jednym z nieodzownych warunków, bez którego prowadzenie wojny jest obecnie nie do pomyślenia. Z historii wojen wiadomo, że zwycięstwa i klęski armii zależą w głównej mierze od rozwoju ekonomiki, od stanu moralnego wojsk i całej ludności państw walczących.

... Współczesne wojny, prowadzone są przez wielomilionowe armie. Każdy dzień wojny pochłania dziesiątki i setki tysięcy ton paliwa, amunicji, żywności i innego zaopatrzenia oraz sprzętu bojowego. Dla odtworzenia zużytych środków materiałowych, dla uzupełnienia strat bojowych i zapewnienia wojskom możliwości prowadzenia nieprzerwanych działań bojowych, konieczna jest wytężona praca zaplecza.

W wojnie współczesnej zaplecze^m staje się cały kraj ze wszystkimi jego materialnymi, ludzkimi i moralnymi zasobami. Trwałe, aktywne, dobrze zorganizowane zaplecze kraju jest jednym z podstawowych i decydujących źródeł potęgi militarnej państwa.

Odkąd pojawiło się lotnictwo jako rodzaj wojska, siły zbrojne uzyskały nowy środek, pozwalający na przesunięcie działań bojowych daleko poza linię frontu i przekształcenie nieprzyjacielskiego zaplecza w obiekt zwalczania. W latach drugiej wojny światowej uderzenia z powietrza na duże miasta, zakłady przemysłowe i szlaki komunikacyjne położone w głębi zaplecza, były zjawiskiem powszechnym i niekiedy miały bardziej zacięty charakter, niż działania na lądowych czy morskich teatrach wojennych.

Setki zamienionych w ruiny miast oraz ośrodków przemysłowych, miliony zabitych dzieci, kobiet i starców, którzy nie brali bezpośredniego udziału w walce zbrojnej, stanowiły, z jednej strony, wymowne świadectwo siły bojowej lotnictwa, z drugiej strony dowód, że granica między frontem a zapleczem w wojnie współczesnej zaciera się. Tylko na terytorium Anglii, która jak wiadomo, uniknęła inwazji lądowych armii nieprzyjaciela, w okresie minionej wojny, na 13 mln, posiadanych budynków zostało zniszczonych 457 tysięcy oraz ok. 4,5 mln, uszkodzonych w wyniku bombardowań powietrznych.

Straty wśród ludności niemieckiej, powstałe tylko na skutek nalotów powietrznych, wynosiły 500 tys. ludzi. W 1945 r. ponad milion Niemców zatrudnionych było przy pracach z zakresu likwidacji skutków bombardowań. Znane są wypadki, kiedy działania sił powietrznych były przerywane, nie osiągały celu, gdyż kosztowało to zbyt wiele strat ponoszonych wskutek silnego przeciwdziałania środków OPL. I tak np. w 1940 r. kiedy to rozegrała się bitwa powietrzna o Wielką Brytanię, lotnictwo niemieckie poniosło olbrzymie straty, w wyniku których, zrezygnowało ze zmasowanego działania lotnictwa na W. Brytanię. W 1941 r. ataki lotnictwa niemieckiego na Moskwę nie przyniosły żadnych rezultatów, ponieważ obrona przeciwlotnicza Moskwy była tak silna i skuteczna, że ani jeden zmasowany nalot lotnictwa niemieckiego nie osiągnął celu, a sama Luftwaffe ponosiła olbrzymie straty.

Jak więc widać z ww. przykładów zaplecze wojsk walczących było i jest nadal opłacalnym celem ataków z powietrza i jako takie musi być bronione siłami i środkami OPL. Nawet te państwa, które nie posiadały zorganizowanych systemów OPK, były zmuszone do wydzielenia chociaż części dysponowanych środków obrony przeciwlotniczej, aby chociaż w minimalnym stopniu zapewnić osłonę z powietrza najważniejszym obiektom zaplecza. Tak było m. in. w Polsce w końcowej fazie II wojny światowej.

1. Charakterystyka i ocena obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych Włochy i Łódź mających zorganizowaną OPL w końcowej fazie II wojny światowej

a/ Włochy wchodzi od 1951 roku w skład dzielnicy administracyjnej Ochota /dzielnica Warszawy/. W 1946 roku liczyły 18.105 mieszkańców.^{x/}

Na początku XVIII wieku Włochy wchodziły w skład dóbr książąt Lubomirskich^{xx/}, zaś od 1795 r. drogą dziedzictwa znalazły się w posiadaniu hrabiego Mostowskiego. Stworzył on tu piękną rezydencję wiejską, wybudował obszerny pałac i otoczył go rozległym parkiem. Pałac ten uległ licznym przebudowom, które zniszczyły jego bryłę, park natomiast, ze znajdującym się w nim stawem, zachował się prawie w niezminionej formie.

W 1844 r. dobra Włochy zostały zakupione przez Koelichena i w rękach jego potomków pozostały aż do czasu parcelacji, która nastąpiła około 1928 r. Już około XIX wieku rozwinęła się tu niezależna osada, w związku z budową kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Jednakże właściwy rozwój Włoch rozpoczyna się dopiero po parcelacji w 1928 r. Pozostaje wówczas osiedle z własną dzielnicą przemysłową, zabudowane według jednolitego planu regulacyjnego, który opracowali inż. arch. F. Polskowski i inż. mier. H. Kotyński.

Druga wojna światowa przyniosła poważne zniszczenia zarówno w 1939 r., jak i w czasie powstania w 1944 r. Ludność Włoch w czasie okupacji, brała czynny udział w walce z wrogiem.

Tu na ul. Mikowa nr 67 w 1943 roku odbył się kurs oficerów służby saperskiej Dowództwa Głównego Gwardii Ludowej.

---

x/ "Rocznik statystyczny 1948 r." Wyd. GUS Warszawa 1949 r.
xx/ "Vademecum o Warszawie".

17 stycznia związki taktyczne 1 AWP prowadzące działania bojowe na północ i południe od Warszawy, uderzają ze skrzydeł przy równoczesnym uderzeniu z kierunku Pragi /od czoła/, rozbijają ugrupowanie bojowe wojsk niemieckich i wyzwalają Warszawę. W lutym 1945 r. przenosi się z Lublina do Włoch Naczelne Dowództwo i Sztab Generalny WP, który rozmieścił się w rejonie fabryki "ERA" i pałacyku znajdującego się w pobliżu tej fabryki. W związku z tym Włochy stały się bardzo ważnym obiektem, wymagającym osłony OPL ze względu na to, iż tu podejmowano zasadnicze decyzje dowodzenia, organizacji i formowania Sił Zbrojnych WP. W związku z tym, wydzielono z sił OPL OND 32 spaplot i 11 sdaplot do osłony obiektu Włochy.

b/ ^{x/} Łódź miasto wojewódzkie leżące w centrum Polski o powierzchni 21.155 km² w 1946 r. liczyło 496900 mieszkańców.^{xx/}

Pierwszą wiadomość o niej znajdujemy w dokumencie wydanym w roku 1332 świadczącym o istnieniu wsi "Łodzian".

W 1423 r. z woli króla Władysława Jagiełły otrzymała "Łodzian" prawa miejskie.

Dalsze przeobrażenia w obliczu gospodarczym Łodzi dokonują się dopiero za czasów Królestwa Kongresowego, kiedy to zaczęto dążyć do stworzenia w mieście przemysłu włókienniczego. W roku 1820 Łódź została zaliczona do rzędu miast fabrycznych. Walki w latach 1863-1864 o narodowe i społeczne wyzwolenie znalazły w Łodzi wyraz w tym, iż robotnicy łódzcy wzięli czynny udział w działaniach różnych oddziałów powstańczych. Również tu pierwsza w Polsce partia robotnicza "Proletariat" rozwinęła ożywioną działalność, przygotowując grunt pod działalność w późniejszym okresie SDKPiL.

Przed wybuchem I-szej wojny światowej w łódzkim przemyśle włókienniczym było zatrudnionych około 100000 robotników.

W okresie międzywojennym, zarówno rząd, jak i łódzki samorząd, uzależniony od rodzimych i obcych kapitalistów

x/ I. i Z. Dylik, R. Kaczmarek "Województwo Łódzkie".

xx/ "Rocznik statystyczny 1948 r." - wyd. GUS - Warszawa 1949 r.

nie poczynił niezbędnych wkładów, by miasto unowocześnić. Podstawowym przemysłem w Łodzi jest przemysł włókienniczy w pełnym przekroju produkcyjnym. Skupia się tu 45% wszystkich pracowników zatrudnionych w przemyśle włókienniczym całej Polski. Łódź jest również poważnym ośrodkiem produkcji maszyn włókienniczych, skupiając 1/3 produkcji ogólnokrajowej.

Rok 1939 rozpoczął tragiczny okres dziejów Łodzi. W swej bezwzględnej polityce okupant hitlerowski niszczył każdy przejaw polskości. Tysiącami wywożono Łodzian na najcięższe roboty w głąb Niemiec, a przed samym wyzwoleniem Łodzi, Niemcy palą żywcem więźniów w Radogoszczu /dzielnica Łodzi/.

Hitlerowskie dowództwo zamierzało uporczywie bronić Łodzi, by związać w walkach o miasto znaczne siły radzieckie. W tym celu pośpiesznie gromadzono tam wycofujące się ze wschodu resztki rozbitych oddziałów. Oprócz tego planowano przerzucić z rejonu Prus Wschodnich dwie dywizje pancerne i z głębi Niemiec dywizję piechoty.^{x/} Dzięki błyskawicznej ofensywie Armii Radzieckiej plan niemiecki nie doszedł do skutku. Zdążające do Łodzi dywizje zostały rozgromione przez wojska 1 armii pancernej gwardii w chwili rozładowywania ich z transportów na pobliskich stacjach kolejowych.

Marszałek Żukow rozkazał, działającym na łódzkim kierunku związkom operacyjnym, przyspieszyć tempo natarcia i do wieczora 19 stycznia opanować miasto.

Oddziały armii radzieckiej, wykonując głęboki manewr oskrzydłający, wychodzą na tyły niemieckiego garnizonu, a następnie wykonują koncentryczne uderzenie siłami 11 i 29 korpusu armijnego od północy i północnego wschodu oraz od południa i południowego wschodu 9-tego korpusu pancernego. Wieczorem 19 stycznia likwidują ostatnie ognisko oporu. Dzięki błyskawicznemu działaniu oddziałów radzieckich hitlerowcy nie zdążyli zrealizować swych planów zniszczenia miasta. Zakłady przemysłowe mogły natychmiast po wyzwoleniu rozpocząć produkcję dla potrzeb frontu i wyniszczzonego kraju.

---

x/ B. Dolata "Wyzwolenie Polski 1944-1945". Wyd. MON

Łódź jest położona na szlaku o znaczeniu ogólnokrajowym: Warszawa-Wrocław. Węzeł kolejowy Łodzi skupia cztery linie kolejowe, które dopiero w Koluszkach i Kutnie rozgałęziają się na dalszych sześć kierunków. Węzeł łódzki ułatwił wojskom radzieckim przegrupowanie sił i środków w kierunku Wrocławia i rzeki Odry.

Miasto Łódź, jako bardzo ważny obiekt gospodarczy i węzeł komunikacyjny, było narażone na uderzenia lotnictwa niemieckiego. W związku z tym zostały wydzielone odpowiednie siły i środki OPL z 1 Frontu Białoruskiego - 18 DAPlot, z 2 AWP - 3 DAPlot i z odvodu Naczelnego Dowództwa WP - 4 DAPlot.^{x/}

2. Stan artylerii przeciwlotniczej w LWP

W sytuacji wojskowej i politycznej, jaka ukształtowała się pod wpływem zwycięstw Armii Radzieckiej w 1943 r. z jednej strony, z drugiej zaś - w wyniku zerwania przez ZSRR stosunków dyplomatycznych z emigracyjnym rządem polskim, szczególnego znaczenia dla rozwoju wojny wyzwolenczej narodu polskiego nabrała inicjatywa polityczno-wojskowa Związku Patriotów Polskich. Szczególnie doniosłym wynikiem działalności ZPP był życzliwy stosunek najwyższych radzieckich czynników partyjnych i państwowych do potrzeb i dążeń Polaków w ZSRR.

W wyniku starań Zarządu Głównego ZPP, dotyczących utworzenia jednostek Wojska Polskiego - Rząd ZSRR wyraził zgodę na utworzenie dywizji piechoty. Pomyślny przebieg formowania i szkolenia 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki oraz fakt, że jej wystawienie nie wyczerpało możliwości mobilizacyjnych Polonii radzieckiej, przemawiały za dalszą rozbudową polskich jednostek wojskowych. W wyniku starań ZPP 10 sierpnia 1943 r.^{xx/} Państwowy Komitet Obrony .....

---

x/ CAW - 152-35.

xx/ Redaktor naukowy Ernest Wiśniewski "Wojna wyzwolencza narodu polskiego w latach 1939-1945". Wyd. MON 1966 r.

Państwowy Komitet Obrony ZSRR ogłosił oficjalną zgodę na sformowanie na terytorium ZSRR 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR, a 16 marca 1944 r.^{x/} na przekształcenie korpusu w Armię Polską. Z chwilą wyzwolenia Ziemi Polskich przez Armię Radziecką i Armię Polską, Krajowa Rada Narodowa dekretem z dnia 21 lipca 1944 r. przejęła zwierzchnią władzę nad Armią Polską w ZSRR i łącząc ją z Armią Ludową powołała do życia jednolite Wojsko Polskie. Utworzono równocześnie Naczelne Dowództwo WP. Początkowo Naczelne Dowództwo WP przewidywało rozwinięcie wojska do trzech armii i utworzenie z nich Frontu Polskiego.

Wśród formowanych ZT, oddziałów i pododdziałów LWP, nie zabrakło również jednostek artylerii przeciwlotniczej.

Toteż w maju 1945 r. mieliśmy już zorganizowany system OPL wojsk i częściowo obiektów, ważnych pod względem politycznym, administracyjnym i gospodarczym.

W sumie LWP dysponowało następującymi siłami i środkami OPL /tabela 2/ w poszczególnych związkach operacyjnych i taktycznych:

W 1 armii WP na dzień 1 stycznia 1945 r.:

- 1 DAPlot /16 dział 85 mm, 70 dział 37 mm, 48 pkm 12,7 mm/;
- 1 sdaplot /4 działa 85 mm, 8 dział 37 mm, 5 pkm 12,7 mm/;
- 4 daplot /6 dział 37 mm, 15 pkm 12,7 mm/;
- samodzielna kompania OPL z 1 BPanc /9 pkm 12,7 mm/;
- pl pkm z kompanii ochrony sztabu armii /3 pkm 12,7 mm/;
- 11 kompania obserwacyjno-meldunkowa.

Razem było: 20 dział 85 mm, 84 działa 37 mm, 80 pkm 12,7 mm.

W 2 armii WP: /na dzień 15.4.1945 r./

- 3 DAPlot /16 dział 85 mm, 72 działa 37 mm, 52 pkm 12,7 mm/;
- 26 paplot /16 dział 37 mm, 16 x 4 pkm 20 mm/;^{xx/}
- w oddziałach 11Kpanc /25 pkm 12,7 mm/;
- 12 sk obserwacyjno-meldunkowa.

Razem było: 16 dział 85 mm, 88 dział 37 mm, 16 x 4 pkm 20 mm, 77 pkm 12,7 mm.

x/ Redaktor naukowy Ernest Wiśniewski "Wojna wyzwolenicza narodu polskiego w latach 1939-1945" Wyd. MON 1966 r.

xx/ ppłk dypl. Bolesław Podchorowski "Korpus pancerny w operacji Łużyckiej 2 AWP".

W jednostkach obsługi lotnictwa^{x/}

- 1596 paplot /12 dział 37 mm, 20 pkm 12,7/;
  - 901 samodzielna bateria artylerii przeciwlotniczej /12 dział 25 mm/;
  - 1131 samodzielna kompania przeciwlotnicza /9 pkm 12,7 mm/.
- Razem było: 12 dział 37 mm, 12 dział 25 mm, 29 pkm 12,7 mm. Jednostki OPL lotnictwa szerzej nie omawiam ponieważ nie są treścią tej pracy.

W odwodzie Naczelnego Dowództwa WP:

- 4 DAPlot /16 dział 85 mm, 72 działa 37 mm, 52 pkm 12,7/;
- 32 spaplot /16 dział 37 mm, 16 pkm 12,7/;
- 11 sdaplot /12 dział 85 mm, 3 pkm 12,7 mm/;
- 10 i 13 kompania obserwacyjno-meldunkowa.

Razem było: 28 dział 85 mm, 88 dział 37 mm, 71 pkm 12,7 mm. Ponadto zamierzono utworzyć 7 dyon balonowy. Do zorganizowania jego jednak nie doszło.

Był to więc wysiłek niemały, jeśli się uwzględni warunki i trudności, w jakich powstały jednostki OPL. Brakowało przede wszystkim kadry oficerskiej i podoficerskiej, krótki był czas formowania i szkolenia oraz nienajlepsza baza materiałowa zabezpieczająca proces szkolenia.

3. Struktura organizacyjna jednostek OPL wydzielonych do osłony obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych

Artyleria przeciwlotnicza OND WP w składzie:

4 DAPlot, 32 spaplot, 11 sdaplot oraz 10 i 13 kompanii obserwacyjno-meldunkowej wykonywała zasadniczo zadania osłony ważnych obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych. W osłonie ważnych obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych, oprócz jednostek artylerii przeciwlotniczej OND brały również udział jednostki artylerii przeciwlotniczej 1 i 2 armii WP na kierunkach działań swoich związków operacyjnych, tj. 1 DAPlot z 1 armii WP i 3 DAPlot z 2 armii WP.

---

x/ ppłk dypl. St. Zawadzki "Analiza wysiłku wojennego naziemnych środków OPL w LWP w latach 1943-1945" Wyd. ASG.

4 dywizja artylerii przeciwlotniczej formowana była na mocy rozkazu NDWP nr 8 z 20 sierpnia 1944 roku w oparciu o etat radzieckich dywizji artylerii przeciwlotniczej okresu wojennego nr 08/235. Według wyżej wymienionego etatu dywizja miała się składać z:

- dowództwa;
- baterii dowodzenia;
- trzech paplot /w każdym 4 baterie, 1 k pkm/mk;
- jednego paplot sk /cztery baterie/;
- parku artyleryjskiego;
- warsztatów remontowych;
- pododdziałów pomocniczych.

Ogółem dywizja miała liczyć 2295 ludzi oraz posiadać 16 dział 85 mm, 72 działa 37 mm i 52 pkm 12,7 mm. 4 DAPlot miała wejść w skład 3 AWP. Formowanie dywizji odbywało się w rejonie Siedlec jako taktycznego związku czteropułkowego, miało być zakończone do listopada 1944 roku.

Ostatecznie w jej skład weszły następujące jednostki;

- Sztab 4 DAPlot z miejscem formowania we wsi Granianów;
- 77 paplot mk z miejscem formowania w Wołyńcu;
- 79 paplot mk z miejscem formowania w Domanicach;
- 81 paplot mk z miejscem formowania w Smiarach;
- 83 paplot sk z miejscem formowania w Wólce Wiśniowskiej oraz baterią dowodzenia.

Oprócz tego w skład 4 DAPlot weszły:

- 55 magazyn broni, 56 i 57 magazyn amunicji artyleryjskiej,
- 40 ruchome warsztaty artyleryjskie, stacja dźwiękowo-balistyczna i 3085 stacja poczty polowej.

26 sierpnia 1944 r. rozpoczęło się formowanie dywizji. 1 września przybyli do niej pierwsi oficerowie. Od początku września do dywizji przybywali grupami poborowi. Zasadnicza jednak grupa nowówcielonych żołnierzy, licząca ogółem przeszło 1200^x poborowych przybyła do dywizji 4 października 1944 r. Prawie trzy tygodnie później do jednostki przyjechała ostatnia grupa uzupełnienia. W miarę jak przybywali żołnierze i jak kompletowano stany osobowe, zgodnie z etatami pułków, przybywało również wyposażenie bojowe, sprzęt, broń, amunicja oraz środki transportowe.

30 października 1944 r. zakończono formowanie 4 DAPlot. Dywizja miała wtedy 70% stanu osobowego, 100% stanu uzbrojenia, oraz 15 % etatowego stanu pojazdów mechanicznych. Mimo bardzo ciężkich warunków formowania i szkolenia żołnierzy 4 dywizji artylerii przeciwlotniczej, dywizja została sformowana w wyznaczonym przez NDWP terminie i przystąpiła do szkolenia bojowego stanu osobowego, ale zmieniła swą przynależność organizacyjną, co było związane z przerwaniem formowania 3 armii WP.

Dużo wysiłku w wychowaniu i wyjaśnianiu żołnierzom 4 DAPlot - spraw związanych z organizacją i rozwojem państwa polskiego - włożył oddział polityczno-wychowawczy dywizji. On to poprzez oficerów polityczno-wychowawczych przekazywał cele i zadania, jakie stoją przed narodem i jaka jest rola wojska w realizacji tych zadań.

5 stycznia 1945 r. po zakończeniu ćwiczeń taktycznych i pomyślnie odbytej inspekcji dowódca 4 DAPlot płk Michał Babin złożył Naczelnemu Dowództwu meldunek o gotowości bojowej jednostek dywizji.

11 stycznia 1945 r. dywizja przeszła w operacyjne podporządkowanie 1 Frontu Białoruskiego i otrzymała zadanie obrony plot węzła kolejowego Siedlce. Wszystkie oddziały dywizji, przystępując do wykonania zadań bojowych, miały etatowe stany podstawowych rodzajów uzbrojenia. Brakowało natomiast samochodów i radiostacji, co poważnie ograniczało możliwości manewrowe artylerii przeciwlotniczej i dowodzenie. Sprzęt bojowy oddziałów OPL był nowoczesny^{x/}. Upoważnia do tego stwierdzenia analiza porównawcza danych taktyczno-technicznych oraz właściwości radzieckiego i niemieckiego sprzętu OPL.

Można jedynie mieć zastrzeżenia, co do właściwego wykorzystywania tego sprzętu, wynikało to jednak z poziomu szkolenia, które trzeba było realizować w bardzo skróconym terminie i przy szczupłej bazie materiałowej. Na szkolenie wykorzystywano postoje w rejonach ześrodkowania, przemarsze, przejazdy koleją. Obsługi doskonalono, prowadząc tzw. nieme strzelanie

x/ ppłk dypl. St. Zawadzki "Myśl Wojskowa nr 2/64".

do przelatujących własnych samolotów. Wiele uwagi poświęcono zgraniu zespołów, możliwości zamienności funkcji, a nawet zastępowania dowódców działonów i drużyn przez innych członków obsługi dział i przyrządów i pkm. Na dzień 9.5.45 r. siły i środki dywizji artylerii przeciwlotniczej przedstawia tabela nr 5.

32 spaplot - rozpoczął formować się 10 października 1944 r. na podstawie rozkazu Naczelnego Dowództwa WP nr 50. Pułk miał pozostawać do dyspozycji Naczelnego Dowództwa WP. Formowanie jednostki miało być zakończone do listopada tegoż roku. Pułk organizował się w Kijanach pod Lublinem i stacjonował tam do 27 listopada, kiedy to przebazował się do majątku Węglin opuszczonego przez 61 paplot 3 DAPlot. W połowie listopada 1944 r. w trzy dni po zakończeniu formowania jednostki, stan bojowy 32 paplot był następujący:

- według stanu etatowego 417 ludzi, a stanu faktycznego 276 ludzi;
  - było 16 dział 37 mm i 16 pkm 12,7 mm oraz 12 samochodów.
- Dowódcą 32 spaplot w listopadzie 1944 r. był mjr Witold Wierzbicki, a od 6.2.1945 r. ppłk Iljaszewicz, Szefem sztabu kpt. Michał Stradin, z-cą do spraw polowych. B. Krasicki. Do 20 stycznia 1945 r. 32 spaplot kontynuował szkolenie bojowe w Węglinie pod Lublinem i jednocześnie realizował zadanie osłony przeciwlotniczej miejsca pobytu najwyższych władz państwowych oraz Naczelnego Dowództwa i Sztabu Generalnego WP.

Na dzień 10.1.1945 r.^{x/} stan sił i środków 32 spaplot przedstawiał się następująco:

- oficerów 33, podoficerów 69, szeregowców 307, razem 409 ludzi;
- dział 37 mm 16 szt.;
- pkm 12,7 mm 16 szt.;
- samochodów 12 szt.

Z powyższego zestawienia wynika, że pułk nie osiągnął stanu etatowego w ludziach i sprzęcie samochodowym, ponieważ do pełnego stanu etatowego brakowało:

-----
x/ CAW zespół 37 tecz. 12.

oficerów - 15

podoficerów - 68

natomiast nadwyżka w szeregowych wynosiła 71 ludzi.

W sumie brakowało w pułku 12 ludzi.

Na podstawie tej analizy można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Pułk organizował się w warunkach braku własnej kadry oficerskiej, ponieważ większość oficerów - przeciwlotników przedwrześniowego WP opuściła kraj w 1939 r., lub była w niewoli niemieckiej.

Lecz powyższy problem został rozwiązany dzięki wszechstronnej pomocy rządu radzieckiego, który przydzielił kadre oficerską /instruktorów/ do jednostek artylerii przeciwlotniczych i między innymi 32 pułk artylerii przeciwlotniczej otrzymał kilku oficerów radzieckich jak: kpt. Stradin, kpt. Orłow, por. Gołubiew, por. Kozakow.

2. Braki w kadrze podoficerskiej rozwiązywano poprzez szkolenie podoficerów innych specjalności na przeciwlotników oraz wyróżniających się żołnierzy w wyszkoleniu i dyscyplinie kierowano na krótkotrwałe kursy podoficerskie artylerii przeciwlotniczej, lub wyznaczano na stanowiska dowódców drużyn i działonów.

3. Braki w sprzęcie samochodowym ograniczały manewrowość pułku, lecz z chwilą przejścia 32 paplot do osłony obiektu m. Włochy i przebywania na osłonie aż do zakończenia wojny, ilość sprzętu samochodowego w dostateczny sposób zapewniła realizację zadań wykonywanych przez pułk. To że pułk nie otrzymał etatowej ilości sprzętu samochodowego było spowodowane tym, iż potrzeby naszych Sił Zbrojnych były duże w sprzęcie samochodowym, a możliwości ich zaspokojenia ograniczone i w związku z tym, w pierwszej kolejności uzupełniano w sprzęt samochodowy wojska walczącej 1 i 2 armii WP. Skład i organizację pułku przedstawia tabela nr 5.

Na podstawie organizacji pułku można stwierdzić, że siła ognia 32 paplot mk była mniejsza niż pułków artylerii przeciwlotniczej mk wchodzących w skład dywizji artylerii przeciwlotniczej WP, ponieważ 32 paplot posiadał 16 dział 37 mm, a pułki artylerii mk 24 działa 37 mm.

W wyposażeniu pułku nie było reflektorów, w związku z tym, przy osłonie ważnych obiektów politycznych-administracyjnych i przemysłowych, istniały duże możliwości ataku lotniczego w nocy.

... 11 sdaplot - został sformowany na podstawie rozkazu Naczelnego Dowództwa WP nr 50 z dnia 10 października 1944 r. według etatu nr 08/559. W okresie formowania i szkolenia, dywizjon stacjonował w fclwarku Konstantynów pod Lublinem. Dywizjon rozpoczął formować się 17.11.1944 r., a 15 lutego 1945 r. zakończył formowanie i szkolenie ...

W skład 11 sdaplot weszły następujące pododdziały:

- pluton dowodzenia;
- 1 bateria artylerii przeciwlotniczej sk;
- 2 bateria artylerii przeciwlotniczej sk;
- 3 bateria artylerii przeciwlotniczej sk;
- pluton obsługi;
- pluton parkowy;
- pluton gospodarczy.

Dywizjon posiadał w wyposażeniu: x/

- 12 dział plot 85 mm;
- 3 pkm 12,7 mm;
- 3 IUAZO-3;
- 37 samochodów różnych typów.

W kwietniu 1945 r. ^{xxx/} dywizjon liczył 337 ludzi, z tego:

- oficerów 27;
- podoficerów 66;
- kanonierów 244.

Charakterystyczne jest to, iż dywizjon miał bardzo krótki okres czasu na formowanie i szkolenie. Okres ten trwał od 17 listopada 1944 r. do 15 lutego 1945 r. Czas ten był niewystarczający na dobre wyszkolenie obsłóg dział i przyrządów oraz zgranie plutonów i baterii, ponieważ sprzęt, który posiadał dywizjon wymagał dobrej jego znajomości przez stan osobowy dywizjonu. Sprzęt był skomplikowany i różnorodne były jego możliwości wykorzystania - do samolotów i celów naziemnych, przy strzelaniu na wprost i z zakrytych stanowisk ogniowych. Kadra oficerska i podoficerska składająca się z Polaków

---

x/ CAW-III 332-2.
xxx/ CAW-III 332-10.

posiadała też braki w znajomości sprzętu i instrukcji strzelania, zaś instruktorzy radzieccy władali tylko językiem rosyjskim, co powodowało duże trudności porozumiewania się w problemach związanych z tokiem szkolenia, zwłaszcza u żołnierzy nie znających języka rosyjskiego. Trudności te można byłoby pokonać w szybszym okresie czasu, gdyby były instrukcje i regulaminy, lecz było ich mało i w zasadzie większość również w języku rosyjskim. To też dalszy ciąg szkolenia realizowano w czasie zadań bojowych przy osłonie przeciwlotniczej m. Włochy.^{x/} Szkolenie to prowadzono na szczeblu dywizjonu w grupie oficerów dowódców baterii i dowódców plutonu, a z podoficerami i kanonierami szkolenie prowadzone było w bateriach.

4. Możliwości oddziaływania hitlerowskiej "Luftwaffe" na obiekty w Polsce w końcowej fazie wojny

Na kierunku działania 1 Frontu Białoruskiego działało lotnictwo niemieckie ze składu 6 Floty Powietrznej. W okresie od listopada do końca stycznia 1944/45 roku sytuacja powietrzna była bardzo złożona. Za okres ten zanotowano ogółem siedem bombowo-szturmowych uderzeń nieprzyjaciela, ilościowo niewielkimi grupami samolotów FW-190 i Me-109. Pojedyncze samoloty nieprzyjaciela prowadziły rozpoznanie wojsk radzieckich dniami i nocą, przenikając na ich tyły na głębokość 40-60 km.

Posterunki obserwacyjno-meldunkowe 1 Frontu Białoruskiego tylko w ciągu miesiąca grudnia zarejestrowały 441 samolotoprzelotów, z tego 2/3 przypadło na myśliwce.

Słabą aktywność lotnictwa nieprzyjacielskiego wchodzącego w skład 6 Floty Powietrznej można chyba wytłumaczyć następująco:

- brak dostatecznej ilości sprzętu bojowego, co zmusiło nieprzyjaciela do dokonywania manewru na decydujące kierunki działań;
- ilościowa przewaga lotnictwa radzieckiego i silna obrona środków naziemnych OPL, w wyniku czego Niemcy ponosili znaczne straty w powietrzu;

---

x/ CAW 332-2.

- ograniczona ilość zapasów paliwa, które oszczędzano do ważniejszych zadań;
- złe warunki meteorologiczne, utrudniające efektywne wykorzystanie posiadanego lotnictwa.

Na początku operacji wiślańsko-odrzańskiej ilość lotnictwa nieprzyjaciela przed frontem 1 Frontu Białoruskiego wynosiła ok. 450^{x/} samolotów, z tego 200 bombowców, 150 myśliwców i 100 samolotów rozpoznawczych. Oprócz tego przeciwko 1 Frontowi Białoruskiemu mogło działać około 150 samolotów bombowych i 50 myśliwców z lotnisk innych "Flot Powietrznych" rozmieszczonych na skrzydłach frontu. W taki sposób ogólna ilość samolotów, mogących działać przeciwko 1 Frontowi Białoruskiemu, zwiększała się do 650 samolotów.

Skład organizacyjny 6 Floty Powietrznej był inny niż skład Flot Powietrznych w początkowym okresie wojny i przedstawiał się następująco:

- 1, 4, 51, 53, 54 i 55 eskadry bombowe;
- 77 eskadra bombowców nurkujących;
- 10 eskadra FW-190;
- 52 eskadra myśliwska;
- 1 i 100 eskadra nocnych myśliwców;
- 2, 6, 10, 54 i 121 grupy rozpoznawcze;
- grupa rozpoznania dalekiego zasięgu.

Lotnictwo to bazowało na następujących zasadniczych lotniskach: Modlin, Sochaczew, Płock, Kutno, Łódź, Tomaszów, Radom, Środa, Poznań. Oprócz tego dysponowało ono znaczną ilością lotnisk polowych i lądowisk, pozwalających na prowadzenie działań nawet i zimą. Położenie lotnisk umożliwiało wykonywanie uderzeń bojowych i lotów rozpoznawczych na całą głębokość terytorium Polski leżącego na wschód od Wisły. Ogółem za okres natarcia w pasie 1 Frontu Białoruskiego zanotowano 9.695 samolotoprzelotów lotnictwa nieprzyjaciela.

Służba obserwacyjno-meldunkowa 1 AWP za okres od 1 sierpnia 1944 r. do 9 maja 1945 roku zanotowała 2.372 samolotoprzelotów lotnictwa nieprzyjaciela, z tego w okresie nocy 837 samolotoprzelotów.

---

x/ ppłk dypl. St. Zawadzki i Cz. KRZEMINSKI "Działania wojsk regularnych i oddziałów partyzanckich na kierunku lubelsko-radomsko-łódzkim w okresie II wojny światowej.

Służba obserwacyjno-meldunkowa 2 AWP za okres od 16.4 do 30.4.1945 r. zanotowała 440 samolotoprzelotów lotnictwa nieprzyjaciela.

Służba obserwacyjno-meldunkowa OND i środków OPL, będących w osłonie ważnych obiektów politycznych-administracyjnych i przemysłowych, zanotowała nad poszczególnymi obiektami osłony następującą ilość samolotoprzelotów lotnictwa nieprzyjaciela:

- Lublin w okresie od 15.12.44 do 1.2.1945 r. 7;
- Siedlce w okresie od 10.12.44 do 25.1.45 r. 15;
- Włochy w okresie od 18.2.45 do 9.5.1945 r. 11;
- Łódź w okresie od 1.2.45 do 15.2.1945 r. 8;
- Poznań w okresie od 20.2.45 do 9.5.1945 r. 60.

Razem w wyżej podanym okresie czasu zanotowano 101 samolotoprzelotów, z czego 7 samolotów wykonało atak na obiekty, a 94 przeprowadzało rozpoznanie.

Rozbicie armii niemieckiej w operacji wiślańsko-odrzańskiej i wschodnio-pruskiej oraz wyjście wojsk armii radzieckich i polskiej na Odrę, a później i nad Nysę Łużycką, pozbawiło dowództwo Luftwaffe dogodnych lotnisk i zmniejszyło możliwości uderzeniowe lotnictwa niemieckiego na wojska i obiekty tyłowe w Polsce. Zagrożenie to zmniejszyło się jeszcze bardziej w wyniku olbrzymich strat w sprzęcie, sile żywej, potencjale ekonomicznym oraz olbrzymiej przewagi militarnej Armii Radzieckiej na froncie wschodnim i sojuszników na froncie zachodnim, nad armią niemiecką. Nie-mniej jednak lotnictwo niemieckie, które jeszcze dysponowało sprzętem i częściowo środkami, wykorzystując złe warunki atmosferyczne, porę nocną /która ograniczała możliwości środków OPL/ oraz manewrując sprzętem, wykonywało uderzenia na wojska i obiekty tyłowe w operacjach obronnych.

Najczęściej stosowanymi metodami walki lotnictwa niemieckiego były:

- naloty małych grup lub pojedynczych samolotów, wykonywane w różnym czasie, najczęściej wieczorem na obiekty /takie naloty miały miejsce na Lublin, Łódź, Poznań i w dzień - Warszawa/;

- jednoczesne naloty dużych grup samolotów na najważniejsze obiekty /Warszawa - dzielnica Wola 5.8.1944 r. w czasie powstania/;

- naloty masowe.

Masowe działania lotnictwa niemieckiego miały charakter bądź to uderzeń ześrodkowanych, bądź też nalotów falowych. Ześrodkowane uderzenia na obiekty wykonywały duże zespoły bombowców w ciągu krótkiego czasu, w celu zniszczenia określonego obiektu i szybkiego wyjścia z ognia środków OPL przeciwnika i uniknięcia zmasowanych uderzeń lotnictwa myśliwskiego oraz łatwiejszej obrony w zwartym ugrupowaniu bojowym.

... Profil lotu lotnictwa niemieckiego był różnorodny i ataki na obiekty działań wykonywano z lotu koszącego na wysokości od 10 do 100 m, z małych wysokości od 100 do 1000 m, ze średnich wysokości od 1000 do 4000 m, i z dużych wysokości - ponad 4000 m.

... W wyniku powyższej taktyki działania oraz możliwości lotnictwa niemieckiego, naloty na obiekty tyłowe w Polsce, w drugiej połowie 1944-1945 roku były bardzo ograniczone. Ataki sprowadzały się do sporadycznych uderzeń lotnictwa bombowego, oraz dużej intensywności działań lotnictwa rozpoznawczego...

... Ataki w nocy nie były stosowane przez lotnictwo niemieckie na obiekty tyłowe osłaniane przez 1,3 i 4 DAPlot oraz przez 32 paplot i 11 sdaplot...

... Manewr przeciwartyleryjski wykonywany przez bombowce niemieckie polegał na zmianie kursu i prędkości. Przy spotkaniu z myśliwcami radzieckimi, bombowce przechodziły do ostrego nurkowania lub wykonywały skręty. Jeśli w rejonie celu lub na trasie lotu znajdowały się chmury, to przy spotkaniu myśliwców radzieckich załogi samolotów niemieckich starały się w nich ukryć.

W ostatnich miesiącach wojny nasze siły i środki osłaniające ważne obiekty polityczno-administracyjne i przemysłowe najczęściej miały do czynienia z lotnictwem rozpoznawczym, które zazwyczaj działało pojedynczymi samolotami lub w składzie par.

Załogi samolotów rozpoznawczych dalekiego zasięgu składały się z najbardziej doświadczonych pilotów i nawigatorów. Przed każdym lotem załoga samolotu rozpoznawczego dokładnie zapoznawała się z postawionym zadaniem, rejonem działania, trasą lotu, a także z ostatnimi danymi dotyczącymi bazowania radzieckiego i polskiego lotnictwa myśliwskiego oraz z systemem OPL obiektów na trasie przelotów i w rejonie rozpoznania.

Linie frontu przelatywały one zazwyczaj na wysokościach rzędu 5000-6000 m. Po przybyciu w nakazany rejon, w zależności od nasycenia środkami OPL zarówno poszczególnych obiektów, jak i rejonu działań w całości oraz w zależności od warunków atmosferycznych, samoloty zniżały się do odpowiednich wysokości, wykonywały fotografowanie obiektu, lub nawigatorzy nanosili na mapę dane o interesujących ich obiektach związanych z zadaniem.

Trasy lotu samolotów rozpoznawczych dalekiego zasięgu były bardziej prostoliniowe i przebiegały bezpośrednio wzdłuż rozpoznawanych obiektów. W razie konieczności załogi samolotów rozpoznawczych używały w nocy bomb oświetlających i wykonywały po kilka zająć nad dany obiekt. Podczas lotów nocnych wykonywano także fotografowanie z zastosowaniem bomb oświetlających, co było dużym sukcesem w rozwoju rozpoznania. Niejednokrotnie samoloty rozpoznawcze na trasie powrotnej bombardowały wykryte obiekty /zwłaszcza w nocy lub wieczorem/. Przypadki te miały miejsce zwłaszcza wówczas, gdy zadanie rozpoznania lotniczego połączone było ze swobodnym polowaniem. Podczas działań w nocy samoloty rozpoznawcze typu: Ju-88 i He-111 oprócz bombardowania, ostrzeliwały także obiekty z wysokości 100-200 m.

W okresie dnia najczęściej przeprowadzono rozpoznanie myśliwcami typu Me-109, Me-110 i FW-190, które latały przeważnie w składzie par. Zasadą ich działania było zaskoczenie. Stąd też atakowały one wykryte obiekty, ostrzeliwując je ogniem broni pokładowej, a niejednokrotnie zrzucając również bomby niedużych wagomiarów. Odejście od celu wykonywano w stronę słońca lub starano się oddalić lotem koszącym.

Lotnictwo transportowe Luftwaffe działające najczęściej samolotem typu Ju-52, kilkakrotnie wykonywało zadania na tyłach ugrupowania naszych wojsk. Ich działanie polegało na dokonywaniu zrzutów środków materiałowych dla okrążonych wojsk /Poznań/, jak również grup dywersyjno-rozpoznawczych na tyłach zgrupowań wojsk radzieckich i polskich. Służba obserwacyjno-meldunkowa 1 AWP wykryła 27 samolotoprzelotów lotnictwa transportowego w okresie od sierpnia 1944 r. do 9 maja 1945 roku.

Na podstawie oceny działalności lotnictwa w okresie II wojny światowej, a w szczególności w jej końcowej fazie można wyciągnąć następujące wnioski, że:

Koncepcją użycia lotnictwa niemieckiego było jego zmasowane użycie na określone obiekty, których obezwładnienie lub zniszczenie miały decydujący wpływ na dalszy, pomyślny przebieg działań wojsk lądowych. Lecz Luftwaffe nie była przygotowana do długotrwałej wojny, a która wynikła w wyniku bohaterskiej walki żołnierzy armii radzieckiej.

Lata 1943-1945 to okres, w którym inicjatywa przeszła w ręce państw koalicji antyhitlerowskiej, a armia niemiecka przechodziła do działań obronnych i traciła systematycznie obszary zajęte w latach 1939-1942.

Na froncie wschodnim, gdzie rozgrywały się główne losy wojny, lotnictwo niemieckie traciło przewagę w powietrzu. W 1944 r. lotnictwo radzieckie uzyskało panowanie w powietrzu do takiego stopnia, że Luftwaffe nie mogła użyć na danym kierunku własnego lotnictwa w sposób zmasowany. Lotnictwo niemieckie poniosło bardzo duże straty w personelu latającym, sprzęcie, środkach materiałowych, a jednocześnie musiało rozdzielić swoje siły lotnicze na front wschodni, zachodni i do obrony terytorium kraju. Właśnie w 1944 i 1945 roku alianci przystąpili do zmasowanych uderzeń na ośrodki przemysłowe Niemiec. W tym samym czasie, armie lądowe koalicji antyhitlerowskiej przystąpiły do olbrzymich operacji strategicznych na froncie wschodnim i zachodnim, które 9 maja 1945 roku zakończyły się klęską Niemiec.

5. Osłona przeciwlotnicza obiektu Włochy k/Warszawy

W celu osłony przeciwlotniczej dowództwa i Sztabu Generalnego WP, znajdującego się na początku lutego w m. Włochy k/Warszawy, zostały wyznaczone: 32 spaplot w składzie 4 bat dział 37 mm i kompanii pkm 12,7 mm oraz 11 samodzielny dywizjon artylerii przeciwlotniczej w składzie trzech baterii dział 85 mm. Służbę obserwacyjno-meldunkową zapewniała 10 kompania obs.-meld. Komendantem punktu OPL m. Włochy był dca 32 spaplot - ppłk Iljaszewicz.

Pod względem ogniowym i operacyjnym wszystkie środki OPL 32 spaplot i 11 sdaplot, zostały podporządkowane komendantowi punktu OPL Warszawa, to jest dcy 75 DAPlot Armii Radzieckiej.

Elementy ugrupowania bojowego 32 spaplot i 11 sdaplot przedstawia mapa.

Przegrupowanie 32 spaplot oraz 11 sdaplot i zajęcie SO w rejonie m. Włochy odbyło się na podstawie zarządzenia bojowego z-cy dowódcy art. do spraw OPL WP z dnia 4.2.1945 r. nr 4^{x/}. W zarządzeniu tym nakazano 32 spaplot, 11 sdaplot i 10 komp. obserwacyjno-meldunkowej osiągnąć gotowość bojową dnia 7.2.1945 r. oraz nawiązać łączność z oddziałem OPL przez główny posterunek OM i ze stacją radiolokacyjną, znajdującą się na wschód od m. Włochy.

W dniu 7.02.45 r. 32 paplot odszedł z osłony Lublina i przegrupował się po marszrucie: Lublin, Ryki, Garwolin, Warszawa i rozwinął się w rejonie Włoch.

Ugrupowanie bojowe pułku było następujące:

- stanowisko dowodzenia 32 paplot na ulicy Mickiewicza;
- 1 bateria północ Włochy;
- 2 bateria południe Karolin;
- 3 bateria rejon stacji kolejowej Włochy;
- 4 bateria 400 m północ od fabryki "ERA".

Poza tym kompania pkm była rozwinięta plutonami: 1 i 2 pkm rozwinięte w północno-wschodniej części Włoch, 3 pluton w rejonie SD 32 paplot, 4 pluton na południowo-wschodnim skraju miejscowości "URSUS".

x/ CAW zespół 152/3.

Pułk osiągnął gotowość bojową w godzinach wieczornych dnia 8.2.45 r.

11 sdaplot dopiero 15 lutego w 1945 r. zakończył szkolenie, w związku z tym otrzymał zadanie 17 lutego przegrupować się do m. Włochy, przejść do jej osłony. W dniu 17.02. 11 sdaplot przerwał osłonę Lublina i przegrupował się po trasie Lublin, Ryki, Garwolin, Warszawa, a w dniu 18.02. rozwinął się w rejonie:

- stanowisko dowodzenia 11 sdaplot zachód Włochy;
- 1 bateria północny Ghrzanów NW;
- 2 bateria północny wschód m. Ursus;
- 3 bateria południowo-wschodni skraj m. Ursus.

Dywizjon ugrupował baterie w ten sposób, że ogniem swym skutecznie osłaniały obiekt Włochy na podejściach z kierunku północnego, zachodniego i południowego. Wielowarstwowość ognia zwiększał 32 spaplot mk.

Kierowanie ogniem pododdziałów art.plot 11 sdaplot prowadzono z punktu dowodzenia 32 spaplot i własnego. Dane z rozpoznania lotniczego dostarczała radiolokacyjna stacja 75 dywizji plot. Armii Radzieckiej oraz własne siły i środki rozpoznawcze, rozwinięte na SD 32 spaplot i 11 sdaplot, jak również i SO baterii. Między poszczególnymi stanowiskami dowodzenia, jak również ze stacją radiolokacyjną i poszczególnymi bateriami była zorganizowana łączność przewodowa.

W okresie osłony obiektu w m. Włochy służba obserwacyjno-meldunkowa zaobserwowała 11 samolotoprzelotów niemieckiego lotnictwa rozpoznawczego, z czego 9 samolotoprzelotów w nocy.

Taktyka działania przeciwnika była następująca: w dzień lotnictwo pojawiało się za chmur, i na wysokich pułapach, w niektórych wypadkach w promieniach słońca, w nocy zaś atakowało z przyciszonymi silnikami. Przy ostrzelaniu samolotu przez art.plot. zwiększał on prędkość, zmieniał kierunek i wysokość lotu, lub ukrywał się w chmurach - słowem stosował manewr przeciwartyleryjski.

32 spaplot w dniu 22.02. o godzinie 22.46 otworzył ogień do samolotów, które zbliżały się do obiektu z kierunku północnego i zachodniego. Baterie prowadziły ogień zaporowy i

zużyły następujące ilości amunicji - 37 mm - 431 szt., 12,7 mm - 2685 szt. 11 sdaplot otwierał kilkakrotnie ogień do celów powietrznych i zużył do tych strzelań 164 pociski 85 mm.

W wyniku otwarcia ognia samolot niemiecki wyszedł z zasięgu ognia środków OPL i oddalił się w kierunku zachodnim. Również w dniu 10.03. baterie otworzyły ogień do trzech przelatujących samolotów, zużywając 85 sztuk amunicji 37 mm. W dniu 8.04. o 2.00 na wysokości od 2000-5000 m krążył samolot nad obiektem.

32 spaplot i 11 sdaplot otworzyły ogień do niego, zużywając następującą ilość amunicji:

- 85 mm - 128 szt.;
- 37 mm - 323 szt.;
- 12,7 mm - 2590 szt.

W czasie osłony obiektu 32 spaplot i 11 sdaplot żadnych sukcesów w zestrzeleniu samolotów niemieckich nie osiągnęły. Należy dodać, że żołnierze ostrzelali się, nabyli zaufania do sprzętu. Załogi zgrały się lepiej. W czasie osłony obiektu Włochy, ze względu na małą ilość nalotów lotnictwa npla, cały stan osobowy 32 paplot i 11 sdaplot szkolił się w ciągu całego okresu.

Na podstawie ugrupowania bojowego 32 paplot i 11 sdaplot można stwierdzić, że powyższe ugrupowanie bojowe tych dwóch oddziałów artylerii przeciwlotniczej, oprócz zasadniczego zadania, jakie realizowało/to jest osłona przeciwlotnicza dowództwa i Sztabu Generalnego WP/miały możliwości osłonić swoim ogniem zakład przemysłowy w m. Ursus oraz linię kolejową na odcinku Ursus, Włochy. Charakterystyczne jest to, że w okresie osłony m.Włochy, siły i środki OPL 32 paplot 11 sdaplot ściśle współdziałały ze środkami OPL 75 DAPlot Armii Radzieckiej.

6. Obrona przeciwlotnicza obiektu Łódź w dniach 25.01. do 7.03.1945 r.

Na podstawie rozkazu zastępcy dowódcy art. do spraw OPL, WP gen. bryg. Grochoczyńskiego 3 i 4 dywizja artylerii przeciwlotniczej przeszły do osłony obiektu Łódź:

- 3 DAPlot od 25.01. do 7.03.1945 r.;

- 4 DAPlot od 8.02. do 18.02.1945 r.

Skupiając główny wysiłek osłony:

- 3 DAPlot w zachodniej części Łodzi;

- 4 DAPlot w wschodniej części Łodzi.

3 DAPlot rozpoczęła przegrupowanie swoich oddziałów z Mińska Mazowieckiego w dniu 17 i zakończyła do 25 stycznia 1945 r. Stanowiska ogniowe zajęła na zachodnich oraz południowych przedmieściach Łodzi i całością sił osiągnęła gotowość do działań 25 stycznia. Ugrupowanie dywizji było następujące:

- sztab 3 DAPlot w osiedlu "ZDROWIE"^{x/};

- 61 paplot mk - w centrum ugrupowania dywizji w rejonie: Cyganki, Karolewa i stacji kolejowej Łódź Kaliska. Odstępy między bateriami w granicach 2000-3000 m;

- 69 paplot mk ugrupowany na północ od 61 paplot w rejonie: Julianowa, Żabienca i Bałut. Odstęp między bateriami w granicach 2000-4000 m;

- 66 paplot mk ugrupowany na południe wschód od 61 paplot w rejonie: Rokicie-Nowe i Nowe Chojny.

Odstępy między bateriami w granicach 1200-2000 m:

- 75 paplot sk ugrupowany w rejonie: Radogoszcz, Złotno-Nowe, PGR Brus, Rokicie Stare. Odstępy między bateriami w granicach od 4 do 10 km.

Trasa przegrupowania do m. Łodzi przebiegała przez Garwolin, Warszawa, Sochaczew, Łowicz:

Zadanie jakie otrzymały dywizje brzmiało: Zorganizować osłonę przeciwlotniczą zachodniej części Łodzi, skupiając główny wysiłek OPL na obiektach nr 2,4,5,6 i ^{xx/}. I tak:

- obiekt nr 2. Stacja kolejowa Łódź Kaliska i parowozownia;

- obiekt nr 4. Zespół zakładów przemysłowych;

- obiekt nr 5. Fabryki włókiennicze "Żabieniec";

- obiekt nr 6. Fabryki tekstylne na wschód od stacji kolejowej Łódź Kaliska;

- obiekt nr 7. Fabryki tekstylne w rejonie Rokicie Nowe.

x/ Patrz mapa.

xx/ Patrz mapa.

Podział sił i środków na poszczególne obiekty osłony według decyzji zastępcy dowódcy art. do spraw OPL 2 AWP pułkownika Patoki, który był dowódcą OPL obiektu Łódź, był następujący:

- obiekt nr 2 i 6 był osłaniany przez 61 paplot całością sił i dwoma bateriami 75 paplot sk;
- obiekt nr 4,5 - był osłaniany przez 69 paplot całością sił;
- obiekt nr 7 był osłaniany całością sił 66 paplot mk i dwoma bateriami 75 paplot sk.

Na podstawie podziału sił i środków oraz otrzymanego zadania 3 DAPlot główny wysiłek osłony skupiała na obiektach nr 2,5,6 i 7, ponieważ było mało sił i środków na skuteczną osłonę całej zachodniej części Łodzi. Ugrupowanie bojowe 3 DAPlot umożliwiało skuteczne zwalczanie lotnictwa niemieckiego na podejściach do osłanianych obiektów. Szczególnie charakterystyczne było ugrupowanie bojowe 75 paplot sk, ponieważ pozwalało z kierunku zachodniego przynajmniej dwoma bateriami średniego kalibru, prowadzić ogień do celów lecących powyżej 4000 m. Takie ugrupowanie w zasadzie jest niewłaściwe, bo dąży się do tego, aby do celu powietrznego ogień prowadziły przynajmniej trzy baterie. Aby to natężenie ognia osiągnąć należałoby, pułk sk ugrupować w ten sposób, żeby odległości między bateriami były w granicach 3-4 km. Lecz cechą dodatnią tego ugrupowania było to, że artyleria przeciwlotnicza sk mogła ostrzelać samoloty, na średnich i dużych wysokościach, w całym zachodnim sektorze miasta. Na pułapach lotu celu 3500 m i mniejszych sytuacja się radykalnie zmieniała, ponieważ pułki art.plot. mk mogły już zwalczać cele powietrzne.

Na podstawie ugrupowania bojowego 3 DAPlot można stwierdzić, że system ognia art.plot. umożliwiał zwalczanie celów powietrznych lecących na wysokościach od 1000 do 3500 m, ogniem trzech baterii, w tym przynajmniej jednej sk, na podejściach do osłanianych obiektów.

Cechą ujemną ugrupowania jest rozmieszczenie środków OPL w samym mieście /część SO baterii 61,66 i 69 paplot/, ponieważ budynki ograniczają możliwości ogniowe artylerii przeciwlotniczej. Duże zastosowanie mogły mieć pkm umieszczone na dachach

budynków przy zwalczaniu samolotów lecących na wysokościach 100-500 m. Lecz na podstawie schematów i meldunków bojowych, będących w archiwum, nie można dokładnie stwierdzić, gdzie były rozmieszczone pkm.

Dokumenty wskazują stanowiska pkm, lecz ich nie charakteryzują.

4 DAPłot rozpoczęła przegrupowanie swoich oddziałów z Siedlec do Łodzi po trasie: Mińsk Mazowiecki, Warszawa, Sochaczew, Łowicz. Długość trasy około 250 km. Dywizja rozpoczęła przegrupowanie 22 stycznia, a zakończyła 8 lutego. Stanowiska ogniowe zajęła na wschodnich^h oraz północnych przedmieściach Łodzi i całością sił osiągnęła gotowość 8.2.1945 r. Ugrupowanie dywizji było następujące:

- 77 papłot mk rejon ugrupowania: Arturówek, Marysin, Antoniew-Sikawa. Odstępy między bateriami w granicach 1500-2500 m;
  - 79 papłot mk rejon ugrupowania: Widzew, Poręby. Odstępy między bateriami 1200-2500 m;
  - 81 papłot mk rejon ugrupowania: Place-Stoki, stacja kolejowa Łódź Fabryczna, Antoniew-Stoki. Odstępy między bateriami od 1500-3500 m;
  - 83 papłot sk rejon ugrupowania: Budy-Sikawa, Chojny, Olechów, Stoki. Odstępy między bateriami od 2000-8000 m. Dywizja otrzymała zadanie: Przegrupować się z m. Siedlce do m. Łódź, zająć stanowiska ogniowe na wschodnich przedmieściach Łodzi i przejść do osłony miasta, skupiając główny wysiłek osłony na obiektach nr 1, 3 i 8. I tak:
  - obiekt nr 1. Stacja kolejowa Łódź Fabryczna, elektrownia i gazownia;
  - obiekt nr 3. Zespół zakładów przemysłowych;
  - obiekt nr 8. Stacja kolejowa wraz ze składami w jej rejonie.
- Podział sił i środków na poszczególne obiekty osłony:
- obiekt nr 1, był osłaniany przez 77 papłot całością sił, 81 papłot mk siłami dwóch baterii, 83 papłot sk siłami dwóch baterii;
  - obiekt nr 3 i 8, był osłaniany przez 79 papłot całością sił 81 papłot siłami dwóch baterii i 83 papłot sk siłami dwóch baterii.

Na podstawie podziału sił i środków oraz otrzymanego zadania 4 DAPlot główny wysiłek osłony skupiała ona obiektach nr 1, 3 i 8, ponieważ całością sił nie była w stanie skutecznie osłaniać miasta we wschodnim sektorze.

W sumie 3 i 4 DAPlot główny wysiłek OPL skupiały na wytypowanych ośmiu obiektach.

Charakterystyczne jest to, że osłona Łodzi nie była równocześnie realizowana w pierwszym okresie przez 3 i 4 DAPlot, ponieważ 3 DAPlot całością sił osiągnęła gotowość bojową 25.01.45 r.; a 4 DAPlot dopiero 8.02.45 r.

Tak duży czas przegrupowania jednostek art.plot. 3 i 4 dywizji do m. Łodzi spowodowany był brakiem transportu samochodowego. W wyniku tego przegrupowywanie ZT art.plot. odbywało się w trzech rzutach. I tak na przykład: 83 paplot sk pokonał odcinek 250 km drogi od m. Siedlce do m. Łodzi w ciągu jednego dnia 21.1.45 r. Jednak 77, 81 paplot mk oraz sztab dywizji przybyły do Łodzi 24 stycznia, a 79 paplot dopiero 8 lutego 1945 r. Tak więc w dniu 8 lutego w OPL Łodzi były dopiero wszystkie siły i środki Ludowego WP wyznaczone do jej osłony.^{x/}

W celu wzmocnienia OPL obiektu Łódź w tym samym okresie była również rozwinięta 18 DAPlot armii radzieckiej, która siłami trzech pułków art.plot., w tym jednym sk, wzmacniała obronę na kierunkach: północnym i północno-zachodnim.^{xx/}

Całością sił OPL obiektu Łódź dowodził płk Patoka, który był komendantem OPL obiektu Łódź.

Miał zorganizowaną łączność radiową i przewodową z SD ZT art.plot. Natomiast poszczególne pułki dywizji artylerii przeciwlotniczej miały zorganizowaną łączność przewodową i radiową z przełożonym i podległymi pododdziałami oraz łączność przewodową z posterunkami obserwacyjno-meldunkowymi, oddalonymi od ugrupowania bojowego pułku na odległości 10-14 km^{xxx/}.

---

x/ Patrz tabela nr 15.

xx/ Patrz mapa.

xxx/ CAW - 218-22.

W czasie osłony obiektu Łódź niemieckie lotnictwo nie przejawiało specjalnej aktywności nad tym obszarem. W okresie od dnia 1.02. do 15.02. służba obserwacyjno-meldunkowa obiektu Łódź zanotowała zaledwie 8 przelatujących samolotów, z czego 7 prowadziło rozpoznanie, a tylko jeden samolot bombardował stację kolejową w Łodzi. Loty rozpoznawcze nad obiektem osłony lotnictwo niemieckie wykonywało w nocy na wysokościach od 3000 do 4000 m typami samolotów He-111 i Ju-88.

W dniu 14.2.1945 r. o godzinie 18.45-18.49^{x/} jeden samolot lecący na wysokości 100-200 m, zrzucił dwie bomby kruszące, każda wagi 100 kg na tory kolejowe i uszkodził semafor kolejowy. Ogień do wyżej wymienionego celu otworzyły pułki 4 DAPlot, z wyjątkiem 77 paplot, od którego cel znajdował się zbyt daleko. Pułki, które prowadziły strzelanie zużyły następującą ilość amunicji:

- 83 paplot sk - 171 szt. 85 mm;
- 81 paplot mk - 172 szt. 37 mm;
- 79 paplot mk - 1111 szt. 37 mm;
- i do pkm - 2500 szt. 12,7 mm.

Wskutek tego, że wojska radzieckie prowadzące natarcie na kierunku warszawsko-berlińskim osiągnęły rubież rzeki Odry oraz odniosły duże sukcesy na północ od Narwii i Warty, lotnictwo niemieckie ponosząc duże straty w sprzęcie, ludziach i będąc w bardzo trudnej sytuacji strategicznej, cały swój wysiłek skupiło na powstrzymywaniu zgrupowań armii radzieckiej, a w szczególności pierwszorzutowych ZT. Stąd też nie posiadało sił i środków, by wykonywać w tym samym czasie zmasowane uderzenia lotnicze na obiekty tyłowe. Niemniej jednak sporadycznych nalotów, niewielkimi grupami nie można było wykluczyć.

W związku z zaistniałą nową sytuacją 4 DAPlot otrzymała zadanie przejścia do osłony obiektu Poznań, który znajdował się w zasięgu lotnictwa niemieckiego i na kierunku jego aktywnego działania.

Również 18 DAPlot armii radzieckiej jeszcze wcześniej została odwołana z osłony Łodzi i podążyła za wojskami na zachód.

3 DAPlot nadal pozostała w osłonie Łodzi, aż do 7,03., lecz w jej ugrupowaniu w zasadzie żadnych zasadniczych zmian nie dokonywano.

Oceniając ugrupowanie, siły i środki 3 i 4 DAPlot w osłonie obiektu trzeba stwierdzić, że była ich dostateczna ilość jak na ówczesną sytuację powietrzną w rejonie Łodzi. Nie mniej jednak obiekt taki powinien być broniący również przez lotnictwo myśliwskie, a środki naziemne OPL dysponować powinny reflektorami, w celu zwiększenia skuteczności ognia do celów powietrznych atakujących obiekt, w nocy. Również niebezpiecznym zjawiskiem było odwołanie 4 DAPlot z osłony obiektu Łódź, tym bardziej, że i 18 DAPlot armii radzieckiej zesłała z osłony tego tak ważnego dla kraju obiektu przemysłowego.

Mimo to, że przeciwlotnicy 3 i 4 DAPlot nad obiektem Łódź nie zestrzelili żadnego samolotu, to jednak mieli możliwość zdobycia doświadczeń w osłonie obiektów, podwyższenia swoich umiejętności w posługiwaniu się bronią i sprzętem oraz pokazania lotnikom niemieckim, że miasto nie jest bezbronne. A faktem, że nauka i umiejętności zdobyte w osłonie obiektu Łódź nie poszły na marne, są rezultaty i wyniki, jakie osiągnęła 3 DAPlot. W czasie osłony wojsk 2 AWP 3 DAPlot straciła 11 samolotów niemieckich z tego: x/

61 paplot	4 samoloty
66 paplot	1 samolot
69 paplot	4 samoloty
75 paplot	2 samoloty

Ponadto zniszczyła i uszkodziła:

- czołgów	3 szt.;
- pociąg z czołgami i benzyną	1 szt.;
- dział	4 szt.;
- samochodów	7 szt.;
- bat. moździerzy	1 szt.;
- piechoty do	4 baonów

Wyniki i wnioski końcowe

Lata 1944-45 to okres na froncie wschodnim całkowitej przewagi radzieckich sił powietrznych nad lotnictwem nieprzyjaciela, przy nieprzerwanym obniżaniu się liczebności i spadku aktywności sił powietrznych Niemiec.

W 1944 r. skład sił powietrznych Niemiec szybko zmieniał się w poszczególnych rodzajach lotnictwa. I tak np. w końcu 1944 r. ilość bombowców w składzie lotnictwa niemieckiego w tym czasie stanowiła tylko 12,9% wszystkich samolotów /w miejsce 56,7% na początku wojny/, a myśliwców 67,9% /w miejsce 30% na początku wojny/.^{x/} Wynika stąd wniosek, iż lotnictwo niemieckie skupiło większość swoich sił na osłonie wojsk z powietrza i obszaru kraju, co miało swoje odbicie w zwiększeniu produkcji samolotów myśliwskich na niekorzyść produkcji lotnictwa bombowego, a to z kolei zmniejszyło siłę uderzeniową lotnictwa niemieckiego. Równocześnie z tym ogólna ilość bojowych samolotów w niemieckich siłach powietrznych, działających na radziecko-niemieckim froncie, szybko obniżała się i w końcu 1944 r. wynosiła już tylko 1680 samolotów, zamiast 2800 samolotów posiadanych na 1 stycznia 1944 r.

Równocześnie w dalszym ciągu obniżała się aktywność lotnictwa nieprzyjaciela. W ciągu 1944 r. na radziecko-niemieckim froncie zanotowano około 257.700 samolotoprzeleci, a za okres styczeń, maj 1945 r. - około 76.700 samolotoprzeleci. Z tej liczby na przełomie roku 1944/45 w okresie swojej działalności bojowej służba obserwacyjno-meldunkowa WP wykryła 2.873 samolotoprzeleci lotnictwa niemieckiego. W 1944 r. dużą aktywność lotnictwa niemieckiego zanotowano w rejonie przyczółka: sandomierskiego i warecko-magnuszewskiego oraz 1945 r. w rejonie Wrocławia, Kostrzyna i Poznania.

W 1945 r. na ziemiach polskich było bardzo dużo sił i środków OPL Armii Radzieckiej, które to osłaniały wojska

---

x/ ppłk dypl. St. Zawadzki "Węzłowe problemy OPL wojsk i OK w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR w latach 1944-45"
Wyd. ASG/64.

ładowe i ważne obiekty polityczno-administracyjne i przemysłowe na terenie Polski.

Tylko trzy fronty radzieckie tj. 1 Fr. Ukraiński, 1 Fr. Białoruski i 2 Fr. Białoruski dysponowały razem 28 dywizjami artylerii przeciwlotniczej, co dawało 4.304 działa plot. kalibru od 20 do 85 mm. Oprócz tego, na kierunku walk 1 Fr. Białoruskiego działał 5 korpus OPL OK, a na kierunku 1 Fr. Ukraińskiego 10 korpus OPL OK. Siły te były wystarczające do zabezpieczenia skutecznej osłony wojsk na głównych kierunkach działania oraz do osłony ważnych obiektów polityczno-administracyjnych i przemysłowych na terenie Polski.

W tej sytuacji były formowane jednostki artylerii przeciwlotniczej WP, z myślą wykorzystania ich do osłony związków operacyjnych WP i sztabów. W czasie szkolenia bojowego wykorzystano jednostki artylerii przeciwlotniczej do osłony rejonów szkolenia własnych oddziałów, a w późniejszym okresie do osłony obiektów w pobliżu formowania i szkolenia jednostek art.plot. I tak np.: 3 DAPlot była formowana i szkolona w celu osłony wojsk 2 AWP, gdy ta będzie gotowa do działań bojowych. 3 DAPlot formująca się w rejonie Lublina już w II okresie szkolenia tj. od 26.10.44 r. do 28.11.1944 r. osłaniała Lublin, a następnie w dniach 25.01. do 7.03.45 r. Łódź, by później realizować osłonę OPL 2 armii WP. Wraz z 3 DAPlot działała wspólnie 12 komp.obs.-meld.

4 DAPlot była formowana i szkolona z myślą osłony wojsk 3 armii WP, która zaczęła się formować, lecz w późniejszym okresie NDWP zrezygnowało z formowania 3 armii WP i 4 DAPlot została w dyspozycji NDWP.

W początkowym okresie szkolenia dywizja osłaniała swoje rejon szkolenia, a od 11.01. do 6.02.45 r. stację kolejową Siedlce, następnie od 8 do 18 lutego Łódź, w końcu od 21 lutego do 9 maja 1945 r. Poznań. Wraz z 4 DAPlot działała 13 kompania obserwacyjno-meld.

32 paplot i 11 sdaplot były formowane z myślą osłony NDWP. W początkowym okresie szkolenia 32 paplot osłaniał Lublin z rejonu majątku Węglin, a 11 sdaplot w m. Kijanach. Osłonę Lublina realizowały od 27.11.44 r. do 7.02.45 r. 32 paplot i 11 sdaplot, ten ostatni do 17.02.

Z chwilą przemieszczenia się Sztabu Generalnego i Naczelnego Dowództwa WP z Lublina do Włoch k/Warszawy, na osłonę zostały przegrupowane z Lublina oddziały art.plot. i tak: 32 paplot osiągnął gotowość bojową 8.02., a 11 sdaplot 18.02.45 r. Powyższe jednostki artylerii przeciwlotniczej wspólnie z 10 kompanią obserwacyjno-meldunkową osłaniały m. Włochy już do końca wojny.

Siły i środki OPL 1 armii WP tj. 1 DAPlot, 1 daplot, 8 baplot, kompanię i plutonu pkm oraz 11 kompanii obserwacyjno-meldunkowej, działały cały czas w osłonie wojsk 1 armii WP.

Srodki OPL podlegające Dowództwu Wojsk Lotniczych tj. 1596 paplot mk, 901 sbaplot, 1131 skomp pkm wykorzystano w osłonie lotnisk.

Służba obserwacyjno-meldunkowa WP w składzie 10, 11, 12 i 13 kompanii obserwacyjno-meldunkowej, pomimo dużych braków organizacyjnych i możliwościowych działała wspólnie z aktywnymi środkami OPL:

- 10 kompania obserwacyjno-meldunkowa wspólnie z 32 paplot i 11 sdaplot we Włochach;
- 11 kompania obserwacyjno-meldunkowa wspólnie z 1 DAPlot;
- 12 kompania obserwacyjno-meldunkowa wspólnie z 3 DAPlot;
- 13 kompania obserwacyjno-meldunkowa^{x/} wspólnie z 4 DAPlot.

W sumie ludowe WP pod koniec wojny dysponowało:

- maszyny bojowe lotnictwa myśliwskiego	163 szt.;
- działa przeciwlotnicze 85 mm	64 szt.;
- działa przeciwlotnicze 37 mm	272 szt.;
- działa przeciwlotnicze 25 mm	12 szt.;
- działa przeciwlotnicze poczwórnice sprzężone 20 mm	16 szt.;
- przeciwlotnicze karabiny maszynowe	257 szt.;
- możliwością rozwinięcia posterunków obserwacji meldunkowej	60 szt.;

Był to wysiłek nie-mały, jeśli się uwzględni warunki i trudności, w jakich powstały jednostki OPL.

x/ Brak jest danych, co do składu kompanii w materiałach archiwalnych i publikacjach.

Na podstawie myśli przewodniej NDWP, dotyczącej wykorzystania formowanych jednostek, zamiarem było użycie całości sił OPL do osłony wojsk i NDWP.

Jednak z analizy działalności bojowej pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych OPL LWP wynika, iż większość /około 65%/ sił i środków OPL była wykorzystywana do osłony wojsk 1 i 2 armii WP w czasie ich przegrupowywania i działalności bojowej. Niemniej jednak 4 DAPlot, 32 paplot, 11 sdaplot oraz 10 i 13 kompania obserwacyjno-meldunkowe, przez cały okres swojej działalności bojowej, osłaniały ważne ośrodki polityczno-administracyjne i przemysłowe. W wykonaniu tego zadania brały również udział organiczne środki OPL 1 i 2 armii. Co prawda udział tych jednostek miał miejsce w przeciągu krótkiego okresu czasu, niemniej jednak 1 DAPlot częścią sił osłaniała Pragę i Bydgoszcz, a 3 DAPlot - Lublin, Mińsk Mazowiecki, Łódź i Oleśnicę.

Środki OPL osłaniające obiekty polityczno-administracyjne i przemysłowe przy realizacji zadań bojowych często współdziałały z jednostkami OPL 5 Korpusu OK Armii Radzieckiej, a nawet wspólnie osłaniały obiekty takie jak: Lublin, Włochy, Łódź i Poznań. Współdziałanie to polegało na podziale zadań, dostarczaniu danych z rozpoznania i wspólnym zwalczaniu celów powietrznych oraz podporządkowaniu operacyjnemu.

Zebrał i przygotował do druku

Odbito 30 egz.

Egz.nr 1730 bibl.jawna

Wyk.ppłk Zawadzki

Druk.K.L.

Nr.ks.753/1696/WW

Kor.A.J.

Druk ASG OXV-45-68

ppłk dypl. St. Zawadzki

Tabela nr 4

Chronologia działań środków OPL OND WP i ZT art. plot. biorących udział w osłonie ważnych obiektów polityczno-administracyjnych w Polsce w latach 1944-1945

A. Jednostki OPL OND WP

7 4 DAPlot w składzie 77.79 i 81 paplot mk oraz 83paplot sk:

- 22.08.1944 r. - początek formowania w woj. Siedlce
I okres szkolenia
- 5 i 6.11.1944 r. - przysięga w rejonach formowania i szkolenia.
- 10.11-10.12.44 r. - II okres szkolenia
- 11.01-6.02.45 r. - osłona stacji kol. Siedlce
- 22.01.-8.02.45 r. - przegrupowanie do Łodzi
- 8-18.02.45 r. - osłona wschodniej części Łodzi
- 19-23.02.45 r. - przegrupowanie do Poznania
- 24.02 -9.05.45 r. - osłona Poznania
- 30.09.1945 r. - termin rozformowania

- 32 spaplot w składzie 1,2,3 i 4 bat.mk

- 10.10,44 r. - początek formowania w Kijanach pod Lublinem
- 27.11.44 r. - przegrupowanie do majątku Węglin i dalszy ciąg szkolenia oraz osłona Lublina z tego kierunku;
- 6-7.02.1945 r. - przegrupowanie do Włoch koło Warszawy
- 8.02.45 do 9.05.45 r. - osłona Włoch
- termin rozformowania

- 11 sdaplot w składzie 1,2 i 3 bat. sk

- 17.11.44 r. - początek formowania w Kijanach pod Lublinem i osłona Lublina z tego kierunku
- 15.02.44 r. - zakończenie formowania i szkolenia
- 17.02 do 18.02.45 r. - przegrupowanie do Włoch koło Warszawy
- 18.02 do 9.05.45 r. - osłona Włoch
- 6.09.45 r. - termin rozformowania

B. ZT art. plot. podlegające dowództwu 1 i 2 AWP 1 DAPlot

1 AWP w składzie 15, 16, 17 paplot mk i 18 paplot sk

- 7.05.1944 r. - początek formowania w rejonie Sum
- 2.07.1944 r. - przebazowanie dywizji do rejonu stacji kolejowej Klewania
- 27.07.44 r. - przystąpienie do działań bojowych i II okres szkolenia
- 7.08 do 12.09.44 r. - osłona przegrupowania 1 AWP z rej. Dęblina i Puław na zaplecze przyczółka Warecko-Magnuszewskiego.
- 15.09-15.01.45 r. - osłona 1 AWP w rejonie Warszawy
- 28.01.-2,02 /16 paplot 280/ - osłona Bydgoszczy
- 14.04-20.04.45 r. - osłona wojsk 1 AWP przepraw na Odrze
- 21.04-9.05.45 r. - osłona wojsk w operacji berlińskiej

3 DAPlot 2 A WP w składzie 61, 66, 69 paplot mk oraz

75 paplot sk

- 1.09.44 r - początek formowania w okolicy Lublina
- 25.09.44 r. - początek szkolenia
- 25.10.44 r - przysięga w rejonach formowania i szkolenia
- 26.10-28.11.44 - II okres szkolenia i osłona Lublina
- 29.11.44 r - zajęcie SO w rej. Międzyrzecza Podlaskiego
- 17-25.01.45 r - przegrupowanie z Mińska Mazowieckiego do Łodzi
- 25.1-7.03.45 r. - osłona Łodzi /od zachodu/
- 14-23.03.45 r. - osłona rej. Strzelce Krajeńskie
- 24.03-31.03.45 r. - osłona rej. Oleśnicy
- 1-9.04.45 r. - osłona rej. Trzebnicy
- 10-14.04.45 r. - osłona rej. koncentracji 2 AWP przed operacją berlińską
- 16.04-8.5.45 r. - osłona wojsk 2 AWP w operacji berlińskiej
- październik 1945 r. - termin rozformowania 3 DAPlot.

Tabela nr 5

Stany bojowe jednostek artylerii plot. biorących udział w OPL ważnych obiektów politycznych i przemysłowych na obszarze Polski w latach 1944-45^{x/}

Wyszczególnienie	Liczebny stan ludzi				Karabiny	Pist.masz.	pkm	Dział plot		Samochody	IWAZO-3	Sprzęt optyczny			Radiostacje	Aparat tel.	Uwagi
	Oficerów	Podofic.	Szereg.	Razem				85 mm	37 mm			dalm. 4mm	dalm. 1 m	Lornetka			
					Stan na dzień 1.01.1945 r.												
1 DAPlot	250	513	1462	2266	1413	165	48	16	70	143	4	4	36		34		
					Stan na dzień 15.04.1945 r.												
3 DAPlot	246	593	1408	2246	1513	152	52	16	72	221	4	4	36		38	162	
					Stan na dzień 9.05.1945 r.												
4 DAPlot	208	602	1290	2100	1480	173	52	16	72	134	4	4	36		38		
					Stan na dzień 10.02.1945 r.												
32 paplot	38	72	287	397	248		16	-	16	30 ^x	-	-			7	Z tego otrzymał 22.2.45 r. 18 samoch.	
					Stan na 1 kwietnia 1945 r.												
11 sdaplot	27	66	244	337			3	12	-	37	3	3				CAW III-332-10 stan ludzi	
Razem	769	1846	4691	7346			171	60	230	565	15	15					

x/ Opracowano na podstawie meldunków z CAW poszczególnych ZT i oddziałów

Tabela nr 6

Faktyczne ilości środków ogniowych OPL i możliwości kompanii obserwacyjno-meldunkowych
pod koniec II wojny światowej

Nazwa ZT, oddziału i pododdziału	Organizacja, przynależność i podległość	dział plot				pkm 12,7 mm	PO	Maszyn boj. L. Myśl.	Uwagi
		85 mm	37 mm	25 mm	20 mm				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3 DLM	Dowództwo lot nictwa WP	-	-	-	-	-	-	121	
1 plm z 4 MDL	- " -	-	-	-	-	-	-	42	
1596 paplot	- " -	-	12	-	-	20	-	-	
901 bat. plot.	- " -	-	-	12	-	-	-	-	
1131 sk pkm	- " -	-	-	-	-	9	-	-	
Razem w lotnictwie	-	-	12	12	-	29	-	163	
4 DAPlot	OND /Dowództwa art. WE/	16	72	-	-	52	-	-	
32 spaplot	- " -	-	16	-	-	16	-	-	x/planowano lecz nie zorganizowano
11 sdaplot	- " -	12	-	-	-	3	-	-	
7 dyon balonowy ^{x/}	- " -	-	-	-	-	-	-	-	
10 komp. obs.-meld.	- " -	-	-	-	-	-	15	-	
13 komp. obs.-meld.	- " -	-	-	-	-	-	15	-	
Razem w OND	-	28	98	-	-	71	30	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 DAPlot	1 armia WP	16	70	-	-	48			
1 sdaplot	- " -	4	8	-	-	5			
4 daplot /8 bat. art.plot/	- " -	-	6	-	-	15			
Komp. OPL pkm	- " -	-	-	-	-	9			
Plut. pkm	- " -	-	-	-	-	3			
11 komp.obs-meld.	- " -	-	-	-	-	-	15		
Razem 1 AWP	-	20	84	-	-	80	15		
3 DAPlot	2 armia WP	16	82	-	-	52			
26 paplot	- " -	-	16	-	16x4 ^{x/}				x/ poczynienie sprzężone
Oddziały 1 Kpanc	- " -	-	-	-	-	25			
12 komp.obs-meld.	- " -	-	-	-	-	-	15		
Razem 2 WP	-	64	272	12	16	257	60	163	

Srodki OPL osłaniające Włochy k/Warszawy

Obiekty OPL	Opowiedzialny za obronę	Srodki OPL	Uzbrojenie			Uwagi
			85 mm	37 mm	12,7 mm	
Dowództwo sztab WP	ppłk Iljaszewicz	32 spaplot 11 sdaplot 13 komp. OM	- 12	16 -	16 3	Oprócz tego 1 paplot sk z DAPlot 5 KOPL OK oraz lot. myśl.
Razem			12	16	19	

Tabela nr 15

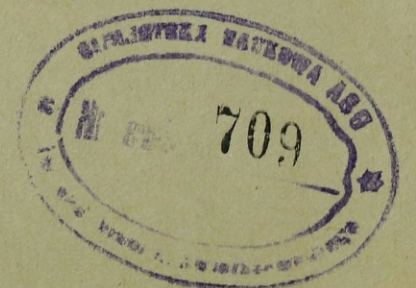
Środki OPL osłaniające Łódź

Obiekty OPL	Odpowiedzialny za obronę	Środki OPL	Uzbrojenie		12,7 mm	Uwagi
			85 mm	37 mm		
Obiekty w zach części Łodzi	płk Jan Kurenkow	3 DAPlot	16	72	52	Od 10.2.45 r. wydzieliła 8 POM
Obiekty w wsch części Łodzi	płk Babin	4 DAPlot	16	72	52	z 10 komp. OM
		10 komp. OM	-	-	-	

Zadania dla środków OPL miasta Łodzi^{x/}

lp	Obiekty osłony w sektorach OPL	Charakterystyka obiektów	Nr obiektu	Wyznaczone oddziały OPL	Środki OPL			Na kierunki	Kto odpowiedzialny za obronę	Uwagi
					852	372	12,72			
1	W sektorze północno-wschodnim i wschodnim	Stacja kolejowa elektrownia i gazownia	1	77 paplot dwie bat 83 paplot dwie bat 81 paplot	- 8 -	24 - -	16 2 12	Ze wszystkich kierunków	Dowódca 77 paplot a w wsch. dca 83 paplot	4 DAPlot w północno-wschodnim sektorze
2	W sektorze południowym i połud.-wschodnim	Stacja kolejowa i zespół zakładów przemysłowych	8 3	79 paplot 2 bat 81 paplot 2 bat 83 paplot	- - 8	24 12 -	16 16 2	Ze wszystkich kierunków	Dowódca 79 paplot	
3	W sektorze południowym zachodnim	Tekstylne fabryki	7	66 paplot 2 bat 75 paplot	- 8	24 -	16 2	- " -	Dowódca 66 paplot	3 DAPlot
4	Zachodni sektor miasta	Stacja kolejowa i parowozownia fabryki tekstylne	2 6	61 paplot 2 bat 75 paplot	- 8	24 -	16 2	- " -	Dowódca 61 paplot	
5	Zachodni sektor miasta	Fabryki włókiennicze	5	69 paplot	-	24	16	- " -	Dowódca 69 paplot	
6	Północny sektor miasta	Miasto z kierunku północnego		297 paplot 270 paplot 166 paplot	16 - -	- 24 24	4 16 16	- " -	Dowódca 18 DAPlot Armii Radzieckiej	
7	Razem środków OPL polskich i radzieckich				48	190	152			

x/ Zca dcy art. do spraw GPL 2 AWP płk Patoka

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 19803
II
Akademii Obrony Narodowej